

חבל נחלתו

בשו"ע [יו"ד סי' ר"מ ס"ז] פסק: "חייב לעמוד מפני אביו. ואם האב תלמיד בנו, כל אחד מהם עומד מפני השני". כלומר שפסק כרא"ש משום ספיקא דאורייתא. והרמ"א הוסיף: "ואם הבן רוצה למחול על כבודו, לשמש אביו, הרשות בידו, דהא הרב שמחל על כבודו כבודו מחול. ודוקא בצנעא, או אפילו בפרהסיא ודש בעירו שהכל יודעים שהוא אביו, אבל אם הבן גדול בתורה ואין אביו דש בעירו, איכא למיחש לבזיון התורה אם יתבזה הבן לפני האב, ויש להם להרחיק זה מזה שלא יקל שום אחד בכבודו לפני חבירו, (הכל סברת הרב [=השו"ע]); וכן עשה מוהר"ם עם אביו". ואף הוספותיו של הרמ"א הן עפ"י דעת הרא"ש שמספק חייבים שניהם האחד כלפי השני. עם זאת משלב את דעת הרמב"ם שהבן חייב כלפי האב יותר מהאב כלפי הבן שהוא רבו. וע"כ, לפי הרא"ש, ימחול הבן על כבודו.

ח. וצריך לעיין במעשהו של מהר"ם מרוטנברג ממה חשש שהוא לא בא אצל אביו ולא רצה שאביו יבוא אליו.

כתב על כך המהרש"ל [יש"ש קידושין פ"א סי' ע"ב]: "ותמיהני מאחר שפסקנו לעיל שהאב והרב שמחלו כבודם — כבודם מחול. א"כ ה"ל למהר"ם למחול על כבודו ולקום מפני אביו. ונראה בעיני משום דמסקינן לעיל אפילו היכי שמחלו על כבודם מ"מ הידור בעי למיעבד וא"כ היה חוכך להחמיר דשמא הלכה שהאב צריך לעמוד מפני הבן, ואף אם ימחול הבן מ"מ הוה בעי למיעבד ליה הידור, והוא לא רצה שאביו יעשה לו הידור".

ומסיק היש"ש: "ונראה בעיני דוודאי למאן דאפשר ליה כמהר"ם שלא היו דרים יחד. אבל למאן דלא אפשר, מ"ה אין צריך לעקור מדירת אביו, ובפרט היכי שאביו חשק בו ופרידתו קשה עליו כמות. א"כ הוא יעמוד מפני אביו וימחול הבן על כבודו ואביו לא יעשה לו אלא הידור לחוד".

סימן לב

מודר מפי אחרים בנדרי צדקה

קמ"ל דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה". ובהמשך: "האומר אקום ואשנה נדר גדול נדר לאלקי ישראל". ונחלקו הראשונים בלשון: "נדר גדול" רובם כתבו שהכוונה לשבועה [ר"ן רא"ש, מאירין ו"אע"ג דקאמרת נדר גדול שבועה קאמרת" [ר"ן], אולם בתוס' כתבו בחד לישנא דהוי נדר כמו נדר צדקה. ובריטב"א: "והנכון דמילתה כפשטא ונדר ממש הוא ולא נדרי איסור אלא נדרי הקדש שמקבל עליו מצוה לעשות ודיניה". ונראה שלמסקנה לא פליגי, לסוברים משום שבועה אומרים שיש יד לשבועה

גבאי שכולל בתוך "מי שברך" בביה"כ את המלים: "ויתן מתנה לביה"כ", האם מחייב בכך את העולה לתורה, ומה משמעות להוספה: "בלי נדר".

א. נדר או שבועה?

הרמב"ם מחלק בתחילת הל' נדרים בין נדרי איסור, לבין נדרי הקדש את דיניהם הוא כותב בהל' מעשה הקרבנות פ' י"ד ואילך. ואפשר לדון על נדרים אלו מכיוון אחר והוא שבועות מצוה. בנדרי [ח' ע"א] "מנין שנשבעין לקיים את המצוה... אלא הא

חבל נחלתו

ירוחם בלשון התחייבות בעלמא ה"ז נדר, ולפי הסמ"ג אינו כן. ולמ"ד דבעי שבועה כל' לשון שבועה חולק הרמ"א וטוען שאי"צ. ויעויין לעיל שהן לסוברים משום נדר והן לסוברים משום שבועה סוברים שבלשון קבלה בעלמא די.

ג. חייב עניית אמן?

בסי' ר"ט: "אחד הנודד מפי עצמו או שהדירו חברו ואמר אמן, או דבר שעניינו כעניית אמן שהוא קבלת דברים אסור", וכן בסי' רל"ו ס"ב לגבי שבועות: "וגם אין לו לישבע על חבריו שיעשה שום דבר שאינו ברשותו שיעשנו על כל פנים ואין חברו מחויב לעשותו אא"כ יקבל שבועתו דהיינו שיאמר אמן או דבר שעניינו כענין אמן כגון שאמר הן או מחויב אני... וכן בסי' רל"ז ס"ב ומוסיף שם: "ואפילו השביעו עובד כוכבים או קטן".

ד. מה ענין אמירת "בלי נדר"?

בשו"ע [סי' רנ"ז ס"ד]: "צריך להזהר מלידור ואם פוסקים צדקה וצריך לפסוק עמהם יאמר בלי נדר". נוכח בסי' ר"ג ס"ד באותה לשון. ובפרישה [סי' ר"ג ס"ק יז]: "וצריך לפסוק עמהם יאמר בלא נדר, ר"ל שיאמר בפירוש בלא נדר אבל אין פירוש שיפסוק סתם ולא יאמר שהוא עושה משום נדר דאף אם פוסק סתם הוא נדר גמור". היינו שבנדרי מצוה מחוייב אף בלא אמירת לשון נדר או שבועה וע"כ צריך להדגיש בלא נדר.

וכסיוס הר"ן: "ותרתי קמ"ל חדא דבקבלה בעלמא לדבר מצוה מהניא דמאי דאמרינן הכא לא הזכיר לא נדר ולא שבועה ואפ"ה בדבורא בעלמא סגי דומיא דמאי דאמרינן דקבלה בלחוד מהניא לצדקה כדכתיב בפיך זו צדקה וה"ה לכל דבר מצוה"...

ובריטב"א כ': "ונדר גדול דאמ' לאו דוקא נדר גמור דהא לא אמר הרי עלי לשנות אלא יד נדר שיש יד לקרבן ולהקדשות ולמצוות, ומשום דלא משמע להו לאינשי דאיכא בהו משום נדר להכי קאמר דרך גזמא להחמיר הענין שהוא נדר גדול". ועי' נ"י בהסבר המחלוקת.

ב. מה הלשון המתאימה

ביו"ד [סי' רל"ז ס"א]: "האומר אני נשבע שאעשה דבר פלוני או שלא אעשה הרי זה שבועה אנ"פ שלא הזכיר לא שם ולא כינוי". ועי' ר"ן [נדרים ב' ע"א] שמסיק ששבועה הוי בלא שם, אבל לדעת הראב"ד בלא שם אינו לוקה. ועי' גר"א [סי' רל"ז ס"א].

כתב הרמ"א בד"מ [ר"ג א'] "בתא"ו נתיב י"ד ח"ג דאפילו בדיבור בעלמא דאמר אשנה פרק זה ה"ז נדר כמו גבי צדקה. ובסמ"ג אינו כן, וי"מ דבעי שבועה ולא נראה עכ"ל". (לשון רבנו ירוחם: "האומר אשנה פ' זה או מסכתא זו... י"מ דאפילו בדבור בעלמא דאמר אשנה דהוי עליה חיוב נדר כדאמר' גבי צדקה דאמר סלע זה לצדקה וי"מ דמירי דאמר שבועה שאשנה והוי שבועה גדולה... וראשון נראה עיקר"). למדנו שבנדרי מצוה נחלקו הראשונים. לר'